

עין משפט נר מצוה

בג א מיי פ"א מהלכות ערעין הלכה כ:

בז ב מיי פ"ה מה' ערעין הלכה כ:

בזג ג מיי פ"יו מה'ל מביה הלכה ח ופי' בהשנות ובמ"מ טויע"ע ח"מ סימן ק סעיף יב: בז ד מיי פ"ה מהלכות ערעין הלכה כ:

בז ה מיי פ"יו מה'ל מביה הלכה ח ופי' בהשנות ובמ"מ טויע"ע ח"מ סימן ק סעיף יב: בז ו מיי פ"ה טויע"ע שם סעיף י"ב:

מוסף רש"י

גדר בערבך. איתקש ערעין לדמיס, ומנוול ומוכש שחין אינן בדמיס נמצאין פה פארש אלץ לא נידעין, דאין שין כלום (ועי' ב.ב. ח"ל בפשות. כל שחיה נפש (שם). הוכרז זכר ולא טומטום ואגדרויגניס. ה' יורה קדוש (שבת קל"ב בברכות מב. יורה כח). ואם נקבה. דייט ואלץ ימירה (שבת שם ויחד שם). תפשטה מרובה אלא תפשטה. אלץ מקוס שמתאלץ עזי דייטס, אחד חושפ מביה ואחד חושפ מועט, טוב לן לתפוס אלץ חושפט, מאפילי היה לן לתפוס את המביה ותפשט את המועט מיתפסק תפשט, שיש בכלל המביה חושפט, אבל אם תפשט המביה ויהי לן לתפוס המועט נמצאל תפשטת שאלץ כרת (גמגיה י. וי. יורה בבבלין קריה בארובה). שקול היה ויבואו כולס. המדות שוות ופי מניניה מפקת, אי דרשט אלץ אלץ דרשטאלץ לאדק, הלכן יבואו שתיס (בבבלין מביה). שידעון בבבדור. שאלץ נפשות דער שגממת מליה נ, כנון שאמר עזר ראשי עלי, נתון עקר שול, דכתיב גבי ערעין בערבך נפשות, דמכר יפסו חיות (דקסו יח.) אלץ אמר ערך אכר שהשמה הערין על עזי נתון דמי טעל ואם אמר ערך ידי עלי לא אמר כלום שאין ערך כחול אלץ נפש, נידון ככבדור, אלכר נידון לפי כחור, שאלץ השגמה מליה נ נתון דמי כולו (ביב' קיד).

שינויי נוסחאות

א) בערבך כתיב כל (ש"ס). ב) בערבך כתיב כל (ש"ס). ב) ערך סתם ובע"ל לנקמן (ד. קהל א) למאי אתא אמר מיתוס למה לי נחמקן (ש"ס). ב) מיתב דמי נחמקן (ש"ס). ב) דנשדיר למה מיתב כ, ב) אלץ דאמר דמי (ש"ס). ב) אמר רבה למר (ש"ס). ב) מיתב שול כפר נחמקן (ש"ס). ב) פרי אמר ראש (ש"ס). ב) קנזב ב) ראש פחות (ש"ס). ב) סוף פחות שגענדין הוא ג' (ש"ס). ב) י"ל בערבך, [יין] דנשדיר ראשי, עול ראש לא מוכר אלא ראשה (ש"ס). עול לפלגיו ונשיה לפלגיו אקדשיה (ש"ס). חמור ופרה ליתנהו בערבין וקתני דאין נידון (ש"ס). יין] דקדש ה"נ טומטום ואגדרויגניס כיון דאינם בערבין אינו נידון כבבדור (ש"ס). יין] בקדשי מונח (ש"ס). ב) ופי קאמר דאין נדעון (ש"ס). ב) י"ל דהסם באושר עזר דער ורמב נחמקן ערך, כז) דוכר והמא כסתם ערך, דוכר ונקטס הוא הס"ק (ש"ס וביה ב"ב). ב) דנשדיר דבערבך (ש"ס). ב) וייתוראל דביח דייט (כ"ה ב"ב). ב) ואלץ ערך לגופיה (ש"ס). ב) שקלים דמי ואלץ דמי לאמר ערכי עזר או ערך פלטי (ש"ס). ב) ויתעיל את שטמיה (ש"ס). ב) שקלים פחות מבין מדש ותיב ה' שקלים אפילו הכי נידון כהשיג ד' (ש"ס). ב) הכחוס הוא כיון שמלה הערך גענערך שידון (ומיתוס גזירת הכחוס הוא מתקן). ב) כהית אלץ בערך סתם שאלץ תלה בשום אדם אין כאן גזירת הכחוס הסיד (ש"ס). ב) שידן לישיגא דמשמנין (ש"ס). ב) סוף ראש (ש"ס). ב) סוף דלא פשטה וגי' כ"ק הראש דלישפוט. ב) דפשיטא סוף דלא פשטא קדושה (ש"ס).

רש"י ד"ה משמנין בו' והבא בערבין בו' מה שאין כן גבי הקדש דאין ההדיוט יכול להשתמש בו אבל שותפות בעלמא הוא דאית ליה ומוכרין אותו וחולקין דמיו או יאמר חז"ל להבדיל דנד או אנדר. כך מצאתי בגליון ברש"י כ"י: תוס' ד"ה וכמה פחות בו' וי"ל בו'. וגיב' וכן תירץ הרא"ש וז"ל אפטר חז"ל באושר עזר סתם אבל ערך סתם נותן פחות שבנקבה ע"כ: ד"ה קרי ביה ערך בערבך. גליון. שני ייתורים הן אחד הקץ ואחד הבית דמצי למכתב ערך וכתבי בערבך: וגיב' וכן פי' הרא"ש וז"ל וז"ל קרי ביה ערך וכי מדה"א למכתב ערך וכתב ערך וכתבי דבערבך דרשי' דרשא אחריתי אבל מערך לא דרשי' מירי לגופיה איצטריך. עכ"ל הרא"ש וז"ל: בתרה"א אומר שאין נידון, ונראה לעשר וכו'. גיב' וכן תירץ הר"מ וז"ל כמפרש דמי כאומר להקדש ג' שקלים דאז ודאי אינו בהשג יד ולא דמי למערך לפלוני דהתם גזרת הכחוס היא שיהא נידון בהשג יד, אבל זה אינו מערך שדברו ב' תורה אלא כאומר שלשה שקלים עלי דהתם ודאי אינו נידון בהשג יד, ע"כ בגליון: ד"ה הוא והקדש בו' גבי כבדיר שידך בו', והרא"ש ז"ל כתב וז"ל משמנין ביניהם פירש"י

ד:

ובמה פחות שבערבין שלשה שקלים. אע"ג דלמחר בתוספתא דמכילתין הכי עלי ערך סתם מציא המועט וכמה (אם המועט ה' שקלים (פלגים) י"ל כף) דהתם כסתם ערך דזכר (בן ונקבה) הוא : קרי ביה ערך למכתב ערך ומיתורא דז' דייט ואליוערך גופיה איצטריך :

לומר שאין נידון בהשג יד. מ"ט כמפרש דמי דכיון דלמחר ערך סתם עלי ויודע הוא שזהו פחות שבערבין ג' שקלים כמ"ד הכי עלי ג' שקלים (ס) ולא דמי לאומר ערך פלוני דהתם לא מוכחא מילתא דאין הכל יודעין (י) שנטמיו אלץ הכא דער גלוי הוא שהרי לא תלה בשום אדם עליו לשון הקונטרס וקשה דהא כי אמר ערך פלוני עלי יודע הוא שאינו (ס) בן מדש וחייד ה' סלעים ונידון כהשג יד כשכלע אחד או כשנים ונראה לפרש כמפרש דמי דהוי כמו אומר נדחיל הכי עלי שלץ סלעים הואיל ואמר ערך סתם ודחיל אי אמר ערך פלוני בן עשרים אף על פי שידוע שיתחייב חמשים סלעים מ"מ גזירת הכחוס (ס) כיון שמלה הערך גענערך גזירת הכחוס הוא שידון כהשג יד ואינו כמו מפרש הכי עלי ג' סלעים לצדק הכית כנו: **הוא** והקדש שותפין בו'. פי' כקונטרס דגבי הקדש נקט שותפות לומר שהוא והקדש חולקין דמקדיש גענין יפה מקדיש אלץ גבי מכירה שידן ל' דמשמנין לשון שומא כלומר שיטמו אותו אכר שמכר לאויה מלמכה הוא ראוי ולפי שיה יטול: **והא** פרה והחמור דאיתנהו בערבין ואינו נידון בבבדור. וכלשכן כשמקדיש (א) הגוף (ב) דפשטה קדושה ככולה: **הא** אץ קשיא הא בקדשי מובה הא בקדשי בדק הבית. כרייתא דקדשי מונח דלמחר ראש חמור הקדש לדמי עולה ואינו נידון ככבדור דמי כתיב נפשות גבי ערבין כתיב דקדשי דקד הכית ניניהו וכי אמרינן אנו נידון ככבדור אפילו טומטום שגזר לדמי לצדק הכית:

ימכר

ד"א נפשות אין לי אלא איש שהעריך בין איש בין אשה אשה שהעריכה איש ואשה שהעריכה אשה מנין ת"ל נפשות דבר אחר נפשות להביא מנוול ומוכה שחין והא אפיקתיה להנך לה' אצריכי קרא מ"מ (י) כ"י שקול הוא ויבואו כולם כי איצטריך קרא למנוול ומוכה שחין קרא דאצטריך והיה ערבך לרבות טומטום ואגדרויגניוס לדמים דמים למה לי קרא לא אלא (י) דמי דיקלא אילו אמר דמי דיקלא מי לא יהיב אמר (ס) רבא לומר (א) שאינו כבבדור סד"א גדר בערבך כתיב כל שישנו בערבין נידון כבבדור וכל שישנו בערבין אינו נידון כבבדור (א) א"ל אב"י ודלא איתיה בערבין מי נידון כבבדור והתניא' יראש עבד זה הקדש הוא והקדש שותפין בו יראש עבד מכור לך משמנין ביניהם יראש חמור זה הקדש הוא והקדש שותפין בו יראש חמור מכור לך משמנין ביניהם יראש פרה מכור לך לא מכר אלא ראשה טו של פרה ולא עוד אלא אפילו יראש פרה הקדש אין להקדש אלא ראשה וא"ר פפא דהא מזודבן רישא דתורא בבי טבחא והא חמור ופרה ליתנהו בערבין ואין נידון כבבדור וליטעמך תיקשי לך עבד דאיתיה בערבין ואין נידון כבבדור אלא לא קשיא הא בקדשי מובה הא בקדשי בדק הבית במאי אוקימתה בקדשי מובה אימא סיפא ולא עוד אלא אפי' אמר ראש פרה זו הקדש אין להקדש אלא ראשה אמאי תפשוט קדושה ככולה מי לא תניא' האומר

נפשות כתיב כל שישנו צערין נידון ככבדור. אפי' כשאמר דמי ראשי עלי וכל שאינו צערין כשאמר דמי ראשי עלי וכל שאינו נדעון דמי. ומציעא לי אמאי נקט התם שותפין והכא משמנין: וא"ר פפא. מאי טעמא גבי פרה לא הקדיש אלא ראשה טו: דהא מודען ייש סורא כני טבחא. אלץ ראש עבד וראש חמור אין דרך למכור הלכן טו לפלגיה וצניה לפלגיה אקדשיה: (י) ואין נידון ככבדור. דקמני הוא והקדש שותפין זו ולא הוי כוליה דקדש (י): והא עבד דאיתוס צערין. כדקמני כמתני' וקמני כהך כרייתא' גבי עבד נמי הוא והקדש שותפין זו דאין נידון ככבדור: אלא ל"ק. הך כרייתא' (י) דקדשי מונח דלמחר ראש חמור או עבד זה לדמי עולה אין נידון ככבדור דכי כתיב נפשות גבי ערבין כתיב דקדשי דקד הכית ניניהו וכי קאמרינן אנו נידון ככבדור אפילו טומטום שגזר דמיו צקדשי דקד הכית: **פשוט** קדושה ככולה. הואיל וחזאל להקריב:

שיטה מקובצת
שמין כמה שזה ויחלקין דמיו וכתב דמיעביא ליה אמאי נקט גבי הקדש שותפין וגבי חבירו משמנין, וגר' דגבי הקדש נקט שותפין בדי הקדש זה העלוינה דמקדיש בעין יפה מקריש וקדוש החצי אבל במכירה משמנין ויתן לפי מלאכה שטעמה מראשו כגון אם הוא מלמד תינוקות או זמר עיקר מלאכתו מראשו ואם אומן בשאר מלאכות של יד או של רגל הכל לפי המלאכה, וכן הניחא כיון שאי אפשר לעשות שום מלאכה בלי הראש ע"כ יחלקו, אלא אורחא דמילתא נקט כשחי לו חבר שידן למינני משמנין בניהן ובקדשו שאין לו חבר תנא הוא והקדש שותפין וממילא ידענא שילך אצל הגובר ויעשה שומא בניהם. ע"כ. וכתב הר"י ז"ל בגליון פ"ה דלחכי נקט גבי הקדש שותפין ובמכר משמנין לפי דיד הקדש בעליונה וחולקי' כשות אבל במכר אין חולקי' כשותה אלא משני אותו אבר לאזיו מלאכה ראו ולפי אותו מלאכה יטול חלקו, וכי חימא מאי שנא משנים שהטילו לכיס זה מנה זה מחאדים דהשכר לאמצע ומקו לה בפי' מי שהיה נשוי (כתובות צג.) בשור העומד לחירשה וז"ל דהתם דלא הקפידו זה לזה אמרי' הכי אבל הבא מוכר בעין רעה מוכר. ע"כ:

הכל מעריבין פרק ראשון ערבין

אין לי אלא איש שהעריך בין איש וצין אשה דכתיב (ויקרא כ) איש כי יפילא בערבך נפשות ומשמע שהאיש מעריך נפש כל שהוא: **נפשות**. דהכי משמע צערך נפשות כל נפשות יכולות להעריך: **וול שאינו צערין**. כגון טומטום ואגדרויגניוס דכתיב (שם) הוכר דמשמע זכר ודאי נקבה ודאית: **ערך סתום**. שלא אמר

ערכי עלי ולא אמר ערך פלוני עלי אלא אמר הכי עלי ערך: **שלשם שקלים**. דכתיב (י) ולנקדה שלשם שקלים וזהו פחות שצערין: **מריבה לא ספספה**. דיש להקשות תפוס את המועט: **ספספה מועט ספספה**. דאי מקשה לך תפוס את המריבה אינו חולק על דצריך אלא מוסיף דככלל מריבה איכא מועט: **כהשג יד**. שאלץ עני ומן מערבך לא ידע. עיינכו כהי כפחות משקל אלץ דין ערך קנזב אין מועט מג' שקלים: **אלא קרא**. בערבך למאי אמא הואיל וערך סתם אינו אלא ג' שקלים בלא קרא נמי ידענא דכלא כלום לא מייפטר וצדיר מוכי עלי ג' שקלים דמי ואלץ ערך קנזב (א) נקרא כפחות מיעין: **שאינו נידון כהשג יד**. שאפילו אין ידו משגת לג' שקלים נותן ג' שקלים: **כמפרש דמי**. דכיון דלמחר ערך

סתם עלי ויודע הוא (ס) (י) שזהו פחות שבערבין ג' שקלים כמאלץ דלמחר הכי עלי ג' שקלים דמי ואלץ דמי לאומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי דהתם לא מוכחא מילתא דאין הכל יודעין את שנטמיו אלץ הכא דער גלוי הוא שהרי לא תלה בשום אדם: **איכא דאמרי א"ר נחמן**. להכי אמא קרא לומר שערך נקרא דמינו כשאר ערבין ונידון כהשג יד: **פשיטא** דמ"ש משאר ערבין: **קרי ביה ערך צערך**. ערך הוה מני למכתב והוה מיייתי ערך סתם ומדכתב ערבך למדרש נמי הא: **למימר קמא** להדיא מנוול ומוכה שחין: **הא אפיקסיס לפנך**. לאלחז שהעריך את מאלץ ולאשה שהעריכה: **שקול הוא**. אי הוה כתיב נמי נפש הוו אמו כוליה בין דער שהגשמה מליה זו בין אחד שהערין מלה וצין אשה שהעריכה דנפש משמע אשה ומשמע נפשות הרבה כענין שצאמר (בבבדל לא) ונפש אדם סוף הנשים ששה עשר אלף ואע"ג דממדח נפש לא מצינו למדרש ג' דרשות הוו אמו כוליה דהא שקולים הן ושוות ושגממות ממקרא זה ולא מצית לאוקמה להא דרשא טפי מהא ופי מנייניה מפקת הלכן כוליה אמו מייניה ונפשות איצטריך למנוול ומוכה שחין דלא תימעטניהו מנדר צערין (ג): **שקול שזה**. דכל דהרשות שוות למשמע ממקרא זה ואין לך חומר צו וימר מוז דנימא הך קא מרבה לחודה ויך שקולין הן. איכא נמי צ"ק (דף ג.) פי' האל גוונא צשמעתא קמיימא: **לדימי**. דלאס אינו ענין לערבין דהא זכר ודאי צעינן תניהו ענין לדמים: **שניידן ככבדור**. שניידן כולו אחר אכר אחד ככבדור מלי צו שאלץ אמר דמי י' ראשו עלי נותן דמי כולו: ה"ג סד"א **גדר צערך**

תימנר
שמין כמה שזה ויחלקין דמיו וכתב דמיעביא ליה אמאי נקט גבי הקדש שותפין וגבי חבירו משמנין, וגר' דגבי הקדש נקט שותפין בדי הקדש זה העלוינה דמקדיש בעין יפה מקריש וקדוש החצי אבל במכירה משמנין ויתן לפי מלאכה שטעמה מראשו כגון אם הוא מלמד תינוקות או זמר עיקר מלאכתו מראשו ואם אומן בשאר מלאכות של יד או של רגל הכל לפי המלאכה, וכן הניחא כיון שאי אפשר לעשות שום מלאכה בלי הראש ע"כ יחלקו, אלא אורחא דמילתא נקט כשחי לו חבר שידן למינני משמנין בניהן ובקדשו שאין לו חבר תנא הוא והקדש שותפין וממילא ידענא שילך אצל הגובר ויעשה שומא בניהם. ע"כ. וכתב הר"י ז"ל בגליון פ"ה דלחכי נקט גבי הקדש שותפין ובמכר משמנין לפי דיד הקדש בעליונה וחולקי' כשות אבל במכר אין חולקי' כשותה אלא משני אותו אבר לאזיו מלאכה ראו ולפי אותו מלאכה יטול חלקו, וכי חימא מאי שנא משנים שהטילו לכיס זה מנה זה מחאדים דהשכר לאמצע ומקו לה בפי' מי שהיה נשוי (כתובות צג.) בשור העומד לחירשה וז"ל דהתם דלא הקפידו זה לזה אמרי' הכי אבל הבא מוכר בעין רעה מוכר. ע"כ:

מסורת הש"ס

א) (לעיל ב.ב. ג) (ב) שגת קול: דהא (בסדרות מב. ג.) (ג) מנינה ח. ועי', (ד) מיר נח: כ"ק ג. וצחוס ד. ג.) (א) לנקמן י. כ"מ קיד. א. (ו) מוס' פ"ג ט"א, (ז) תמורה יא: קדושין ז. (חולין ט"ז: א) וייקרא (זן).

תורה אור השלם

1. וקיה ערבך הקרן מבין עשרים שנה ועד בן ששים שנה וקיה ערבך חמישים שקל כסף בשקל הקדש:

ויקרא כו ג
2. וכל ערבך וקיה בשקל הקדש עשרים זרה וקיה וקיה:
ויקרא כו דה
3. ואם כל בהמה טמאה אשר יאכל יקריבו מנחה קרבן לז' וקיעמיד את הבהמה לפני הבהן:
ויקרא כו יא

הגהות הב"ח

(א) גמ' אינו נידון ככבדור קמ"ל א"ל כ"י: (ב) רש"י ד"ה כמפרש ובי' ויודע הוא זה פשחות שצערין:

רבינו גרשום

לרבות טומטום ואגדרויגניוס לדמים. שגזרין ויכול אדם לומר דמיו עלי: ת"ל וזרת. מן והיה מרובה ליה לדמים שיהא בדמים ומן ערבך הוכר ואם נקבה ממועט ליה מערבין: [תפשת מריבה לא תפשט. דאימא מועט: תפשט מועט תפשט. דאפי' אי איכא מאן דאמר מריבה תפשט דיש בכלל המריבה מועט ולא סתר דברין: בהשג יד בתיב. וכדאמרינן לעיל: ואלא קרא למה לך. כיון דערך תפשט מועט משמעין פחות שבערבין ערבך למה לי: לומר שאינו נידון בהשג יד. שאם אין לו אלא שקל שיתנהו והיא סתם קאמר וראוי לידון בהשג יד: מזה דחיצא בו' כדבעינן למימר לקמן דאיצטריך למנוול ולמוכה שחין: והא אפיקתיה לנפשות להנך לאין לי אלא אחד שהערך אחד כי ראלשה שהעריכה כר): תנא לא אצריכי קרא דשקול הוא. (ויבואו כולם). כלומר דמחיקא דילפינן דאחד מערבך [אחד] מן איש כי יפילא [בערבך] הני נמי שקולים למילף נמי מהתם דמה לא אחד שהערך אחד או אחד שהערך מאה. דכי חיכי דאחד שהערך אחד קדיש ערכי הכי נמי קדיש ערך מאה וכי חיכי דאיש מעריך אף אשה מעריכה דהדשות הכתוב אשה לאיש. ודבר שהגשמה מליה בו נפיק מנפש ומז וגוסס נפקי מן והעמיד אייתר ליה נפשות למנוול ומוכה שחין: לומר שניידון בבבדור של אבר. שאם אמר דמי אבר אחד עלי נידון לפי חשיבות האבר אם הוא אבר שהגשמה מליה בו נידון לפי כולו ואם לאו לא אמר כלום: הוא והקדש שותפין בו. כלומר הואיל וראשו הקדש והגוף שלו ואינו יכול לחלוק הראש מן הגוף שניהם שותפין בו ואין יכולין למכוריו ולחלוק דמיו מפני חלק ההקדש שהרי יש בו מעילה: משמנין בניהן. הואיל וחולקין הוא מוכרין אותו וחולקין דמיו או יפרה האחד חלק חבור: אין לו להקדש אלא ראשה. הואיל ועשוי הוא למכור ראש של בהמה ולא הגוף בבית הקצבות: ואין נידון בבבדור. ולא הוי כוליה הקדש אצ"ע דגשמה מליה בו: הא בקדשי מובה בו'. כלומר הא דאמר שניהן שותפין דאקדשיה [קדושת] מובה: והא דאקדשיה בקדושת בדק הבית נידון בבבדור דהיינו דומיא דערבין דהוו קדושת בדק הבית: